

Hainakuu
11. päiv
2024

Nummõr
14 (567)

Leht mass 1 €

UMƏ LEHT

V A N A - V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

Kultuuripäälinu väikuidõ paiku noorõ saava umavaihõl tutvas

Kae lk 2

Herksä kaitsõvække ja tiatrikuuli minejä noorõ

Kae lk 2

Karalatsõ trehvämise mõtsaeläjidega

Kae lk 4

9 771406 922005

PILT RÄPINÄ VALLA FB-LEHE PÄÄLT

Leevil jõud püüne pääle tükk kirivä elokäügiga Sibula Jaanist. 17. hainakuust mängitäs Leevi vabaõhulava pääl Ilvese Aapo kirotõdud tiatritükkü «Ivan Narodny – mees, kes luiskas tõde». Tükk herätäs ello 1869. aastagal Rāpinā vallon sündünü kirānigu ja müüdiluuja, kiā sai maailman tunnõtus Ivan Narodny nime all, päält timä saa nätä viil hulga maailma suurkuijõ.

Autor Ilvese Aapo selet puultõistku nädälit inne esietendüst, et proovi käävā huuga ja õkvalt joba nakkasõ suurõ läbimāngu. «Lava pääl käu ligi puulsada inemist ja mõni māng peris mitund rolli. Põhiprohi ommava joba päält kuu ao harotanu ja nailõ tükk väega miildüs. Üts tagasilüük piaaigu oll: nuur Lenin tekk sporti ja mürdsõ põlvõ är, a õnnõs es olõ noorõ Lenini viil maailmast otsan ja saimi kipõst vahtsõ. Nii et uuta või umba suurt tiatrit!»

Pildi pääl laul Võro nuurikuur etendüse jaos laulõ linti.

UL

Kaika suvõõlikooli matkapääväl mindäs Ihamarust Karilatsi

Timahavanõ Kaika suvõõlikooli matkapäiv peetäs 10. põimukuul (10.08), matkatas Ihamarust Karilatsi. Lisas om planin paar loengut ja tandsumāngu. Matk tulõ umbõs 7 kilomeetret pikk. Ligembāt teedüst saa kodolehe voroselts.ee päält.

Päävā täpsemb kava trükitäs är 8. põimukuu Uman Lehen.

Hurda Jakobi söögi- festival Põlvan ja Hur- da päiv Himmastõn

Puulpäävā, 13. hainakuul peetäs Põlva keskplatsi pääl Hurda Jakobi rahvussöögi festivali.

25. hainakuu pääväl tähistedäs Himmastõn Hurda 185. sünnüaastapäivā. Sääln andas üle ka Hurda Jakobi rahvuskultuuri avvohinna. Timahavadso avvohinna saaja omma Tigasõ Merike ja Kõiva Mare.

KABUNA KAILE PILT

Võro perimustandsu festivali kõrraldajidõ kamp nātāl inne folgipito Võro Keskliina pargin päivā vällä meelütāmān.

KABUNA KAILE

Hummõnidsõst saa Võro keskliin tsebimist täüs: nakkas pääle järekkõrran 29. perimustandsu festival. Timahavanõ folklooripido kand päälkirja «Kirivüs» ja kirriv om festivali kava külh.

Päält tandsuetendüisi kaemisõ, uulidsatandsu ja tandsuopitarri saa tetä ütēn jutujalotuskäuke, kullõlda lõõdsamāngjide võiki-māngmist, ostõlla söõgiuulidsa

ja käsitüülaadu pääl. Kavan om hulga kontsõrtõ, ülesastjidõ nime kõnõlõsõ hindā iist esi: 5Miinust x Puuluup, Trad.Attack!, Lonitseera, Jaan Pehk ja Naised Kõõgis. Kõik umaette pärli.

Üle mitmõ aastaga tulõ seokõrd festivalilõ jäl hulk ülesastjit vällämaalt: Ameerigamaalt, Tšehhist, Montenegrost, Slovakkias, Norrast, Belgiast ja Lätist. Vällämaa rühmi kõrraldaja Koobi Anu tõi vällä perimüspido arvada kõõgõ perimüslikumba rühmā – monte-

negrolasõ. Kuulda ei pruugi nä esiki pille, tandsurütmi hoitas tõisi hellega. Tõõsõs nimmas tä Norra rahvamuusõumi tandsurühmā, miā om aastit uma maa nuuri norra rahvakunstiga tutvas tennü, näide siān ka kuningaperre liikmit.

Tuu, et festivalil om seokõrd külānd noorõnõ palõ ja esinejide siān hariligust ināmb nuuri, märkse är ka programmijuht Mähari Kadri. Tuu and kõrraldajilõ hää tundõ, et festival om väke täüs ja tedā jakkus tulõvas aoski.

Mähari Kadri ütēl viil, et timahava piās kõik keskliinan liikja festivalimelust suurõmba vaivalda ossa saama: pääsündmüse sünnüse Vabadusõ ja Keskliina platsi pääl. Säält löüd ka latsilõ põnovust pakva perimüspargi, kon näüdātās talolatsi suvõao tegemiisi ja saa ka vannu käsitüüvõttit uudista. Õdaguidsil muusikaliidsil olõngiil Võro keskliinan saa kõik seo festivalirahvas kokko, et perimüsmuusiga perrā tandsu lüvvā.

Festivalilõ «Aigu om!» tulõ päält 15 külälise Jaapanist

Timahavanõ festival «Aigu om!» peetäs 15.–21. hainakuuni ja om vällä kuulutõt ku Jaapani-eri. Misperäst tuu nii om ja kuis jaapanlaisi ja võrokõisi kultuuri ütstõist tävvendāse, seletās festivali ellokutsja ja kõrraldaja KALKUNA MARI:

«Ma olõ esi säidse kõrda Jaapanin käünü, a tuu olf jo ammunõ unistus jaapanlaisi siia Võromaalõ tuvva. Uskmalda lugu, a parhilla kuuntüün Tartu 2024, RMK, Rõugõ valla, Võromaa arõnduskeskusõ ja mitmidõ sõpruga Jaapanist saa taa asi teos. Mi olõmi taa aša jaos kõvastõ tüüd tennü ja võtami sõs festivalil vasta üle 15 Jaapani muusigu, mõtsamehe, sõbra ja külälise.

Tähtsä ütine asi om luudusõusk. Kõõgõ Jaapanin kävven om mul olnu sääne tunnõ, et meil om midāgi ütist ja midāgi suurt, midā mi saami ütstõsõlt oppi. Timahavanõ festival pakk

Kalkuna Mari Tokyon J-WAVE raadion festivali tutvustaman. Tego om Jaapani päällina väega tähtsä raadioga, midā kul-lõs egā päiv miljon inemist.

võimalust toolõ küsümüsele vastussit otsi ja jaapani kultuuri sisse kaia, a tetā tuud kesk Võromaa mõtsu. Pähni mõtsapäävāle 18. hainakuul tulõva meil Jaapani mõtsamehe ni ütē

erakmunk ja saava kokko Eestis mõtsamõtlõjidõga. Üüse saa viil kaia välikinno ja terve päiv om massulda. Kõik tuu sünnüs jaapani-eesti-jaapani sünkroontõlkõn (mõni vabatahtlik

või tulla võro kiilde kah ümbre pandma!).

Mul hindāl om illos kuuntüüprojekt Jaapani muusikidõ elektrikitarrist Arata ja tšellist Kotaroga, miā näge ilmavalgust «Aigu om!» festivalil. Naa kats kontsõrti 19. ja 20. hainakuul ommaki ainukõnõ võimalus taad kavva Eestin kuulda. Tuu om sääne häste rahulinõ ja edesiliikja muusiga. Ma olõ uma hainaküünü Viitinān naidõ katõ kontsõrdi jaos kõvastõ putitanu. Pääle tuud saa esi viil kuulda ni pruuvi Jaapani taiko-trummi māngu.

Nālgā joht kah ei jää, selle et meil om kavan Jaapani söõgi päiv ja egā päiv om vällälõ mõni paigapäälise kohvik, «Viitinā kuuritsa» aigu kodokohvigu. Olkõ terve tulõmast!

PS. Ka jaapani ja võro tenosõna omma tsipa üttemuudu – aituma ja *arigato!*»

JAAPANI ERI

AIGU OM!

15.-21. hainakuul Võromaal

Mõtsankäugi

Kalkuna Mari kontsõrt
jaapanlaisiga

Hulk opitarri

Molotaminõ!

...ja pall'o muud põnovat terve perre jaos,
muist näist **massulda!**

KAE KAVVA:

aiguom.ee

Suvõao rändämise

Miildüse mullõ naa suvõao rändämise. Õks mõtsa nuuri kikka-siini perrä ja tagasi. Õks aiamaa pääle värski söögikraami perrä ja jälleki säält tagasi. Nuu rändämise ei olõ väega pikä, tuuperäst vast miildüse.

Midägi siski om väega muutunu. Ei tunnõ inämb är noid tutvit paiku, kon varrampa hulga kõrdi käünü olõ. Mõts om muutunu, kõrraligu seenepaiga väiku ao seen lakõs raotu ja säält, kohe ragoja viil jõudnu ei olõ, omma tormi külän käünü ja kõik segi käändnü. Ei olõ inämb noid tiiratu ja tutvit puid üles löüdä om suur vaiv.

Nii ommaki mu edimädse suvõao rändämise toonu päähä mõttõ, et vana ja harinu maailm olõs nigu otsa saanu ja vaht-sõnõ pääle alostanu. Kõkkõ tulõ otsast pääle opma ja uurma naada. Määndsegi tarkusõ ja mõistmisõ vanast ilmast omma alalõ, a tuu, midä näet vai ette võtat, paistus ollõv tävveste vahtsõnõ. Ka mõttõ rändäse tõisildõ, harinõmalda mooduga.

Määnestki asalikku seletüst mul säändsele umahindä maa-ilma muutumisõlõ ei olõ, om õnnõ tunnõ. Ja tiidmine, et muu-tuisiga tulõ leppü, vanast kinnihoitminõ ja mälestüisin elämine kohegi edesi ei vii.

Sääne mõttidõrändämine sis täämbä.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mobvink: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laivior@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Iives, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Võrolt

Kiränik LUMISTE KATI and värskit mõttit,
kuimuudu egäpääväello vaeldust löüdä,
ja märgotas tuust, miä parasjago
süäme pääl.

Kesksuvõ mõtõlusõ

Aig päält jaanipäivä om tõ-tõstõ jovvukas: maasiga, kirsi, makõlõ angõrhaina perrä lõhnava hainamaa, lõhmussõ-häelme mesihõng... Õkva seol kesksuvõ aol tulõ hindäle miilde tulõta, et suvi om nii lühkü ja tuuperäst tulnu taast egä kihärakuga rõõmu tunda.

Tafnan ellen, ku tulf mõtsa-himo pääle, sõidi Pääskülä suu mano, miä liinalõ nii läh-kül. Võrol üttegi säänest suud bussi vai rattasõidu kavvõ-dusõl ei olõ, a ku taha tunda pedäjämõtsa hõngu, eräle olõmist ja vaikust, sis sõida Roosisaarõ pääle.

Roosisaarõ pääl om päält muistidsõ asulakotussõ midä-gi väega esierälist. Võro liina-ga om säält tukõv kontrast: säält om maahajäetüid majju, talosiid, mustikamõtsa. Näi säält ütte muldvanna tädikeist, kiä suvõlammäga kandsõ talvõmütsü ja paksu mäntlit ja asat pindride vaihõl. Seo pilt olf nii lumja ja esieräline, nigu

olnu aig saisma jäänü. Tun-nistus minkastki, miä om nii loomulik, a ka väega kipõstõ müüdäminnev, nigu taa vana inemise elo om.

Vagola veeren om suvõl hulga rahulikumb ja ei olõ säänest turistilist mellu nigu Tamula tihhe rahvaga ranna ja promõnaadi pääl. Ei tõmba minno suvõl sukugi seo Tamula. Tsuklõ säält inämbüisi kas varra hummogu vai ilda õdagu, ku massi omma joba kas kaonu vai viil sängün.

Lämmäl aol om egä viisilm õnnistusõs. Võrol om näütüses Mustjärv, kon häitsese vesiroosi. Tuu and märki, et vesi ei olõ säält är tsurkunu, a minkagiperäst säält kiäki ei tsuklõ. Võrokin om järve-suuru lump, kon sammamuudu ei tsukõlda, selle et sinnä ollõv kunagi üts miis är uppu-nu. Ilmselgele om ekkä suu-rõmbalõ järve kiäki är uppu-nu, ka Tamula järve, a ega tuuperäst piä-i viil egävene aig vett pelgämä. Väikuidõ paiku väiku andsakusõ...

Eesti kamp: Kadri Laanmets (Tarto 2024 Lõuna-Eesti projekte tallitaja), Getter Lauk (mentor), Emilia Berg (seto nuur), Annela Laaneots (Tarto 2024 Lõuna-Eesti kõrraldaja), Robin Liiber (mulgi nuur), Joonas Leis (Tarto 2024 Extendedi projekti nuur), Hellä Iva (võro nuur), Sirlen Vodi (haani nuur), Hella Õitspuu (mulgi nuur), Rasmus Itse (seto nuur).

Norra luudusõn matkaman.

Bodø raamadukogon Eesti raamatidõ näütuse vallalõtegemisel.

Noorõ ehitäse kultuurisilda

Timahavadsõ kultuuripäälliina Tarto ja Norramaa Bodø vidä-vä kuuntüüprojekti, miä om tsihit võro, seto, mulgi ku saami nuurilõ, et edendä umakultuuri hoitmist. 5.–10. piimäkuu pääväl kävemi Bodø liinan saami nuuril külän.

Tuu aoga jõvvimi tetä ja nätä peris pallo. Kävemi Bodø kont-sõrdimajan kuninganna Sonja kunstiavvohindo jagamisõl,

Stormeni raamadukogon ilo-lidsõmbidõ Eesti raamatidõ näütuse vallalõtegemisel, Bodø toomkerikon kontsõrdil, jõvvimi oppi saamõ perimüs-list lavvamängu dablõ ja teimi muud põndõvat.

Suurõmb jago projektist olli arotõlõmisõtsõõri saami nuuri-ga, kon saimi nii umavaihlõ tut-vas ku rohkõmp teedä ja kõnõl-da umast kultuurist ja elo-olost.

Nii saimi ütelt puult tutvambas saami kultuuriga, a samma-muudu ka võro, seto, mulgi ja haani elo-olo, keele ni meelega. Saimi arvo, et nii ku om meil asjo tõisildõ, om ka pallo ütist.

Päält põndõva programmi jäi meil aigu tunda mõnno polaarpäävä valgist õist muuli pääl is-tõn, säält uma- ku saamikeelitsit laulõ lauldõn, ütstõõsõ rahva-tandsõ ja tsõõrimänge oppõn.

Taa projekt olf mi kõigi jaos silmi vallalõ tekev ja suurõ mõoga kogõmus. Olf võim-sa nätä, et periselt ommaki olõman naa noorõ, kiä hindä kultuurist huulva, kiilt avvo seen hoitva ni uman keelen kõnõlõsõ.

Põimukuul oodami saami nuuri hindä mano küllä, et näüdätä näile umma.

JÜVÄ HELLÄ

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas
perekunnaninimi periolõmisõst
ja tähendüsest.

Hõrak ja Sitik

Priinimel Hõrak om Eestin 128 kandjat. Vanan kiräviien kirutõdul priinimel Hõrrak om kandjit 17. Seod nimme om Eesti perekunnanimeramadu jaos uurnu Uibo Udo. Ma kai edesi kavvõmbalõ aulukku, et kost tulõ talunimi.

Nimi panti Kanepi kihlkunna Erästvere mõisan 1809. aastagal kujul *Hõrrak*. Taa tähendus om küll selgele *hõrak* : *hõraga* (*hõragu*), eesti keelen üteldäs

punane sõstar, a nime saaja – Horaka Reinu neli poiga, tütar ja naanõ – kanni inne nime-pandmist talult saadut lisanime, midä kirutõdi *Horraga*, *Horräga*, *Horaka*. Praavusk Roth kirut nime ümbre nii, et priinimi sai selge tähendüse. Talu nimi, paigapäälidsen pruugin Horakõ vai Horaka, ilmu vällä joba Roodsi aigu, ku 1688 kirutõdi *Harraka Märt*. 1758. aastagas olf lisanimi saanu kuju *Horracko*. Mille hariligust sõ-nast *harak* saad nimi pidänü är muutuma (*har-* > *hor-*), tuust om rassõ arvu saia. Vast om väega vana Horakõ nime takan iks määnegi tundmalda ede-nime mugandus ja ka Roodsi-aignõ kirutaja muutsõ nimme veidü, et olõssi arusaadavamb.

Päämidselt ommaki kõik nimmi Hõrak ja Hõrrak kandja oma nime saanu tuustsamast Erästvere suguvõsast, a üts ees-tistamine om sõski kah, 1936. aastagal Viimsi vallan võtsõ Apfelbaum vahtsõ nime Hõrak. Perekunnanimel Sitik om Eestin katõssa kandjat. Rõu-gõ kihlkunna Viitinä mõisan panti *Sittik* selgele üten rian aiaviljuga nigu *Plum* ja *Kürbis* (Kirbits). Tan omgi tegemist tähendüsega 'sitikmari', võrd-lõ: eesti keele *must sõstar*. Viitinä nimi kuuli küll 19. aasta-saa keskpaiigan vällä.

Sittik panti ka Vahtsõliina mõisa Küläoro külän, kost läts lakja muialõgi, näütüses Ur-vastõ kihlkunnan pidäsi nimi vasta 20. aastagasaani.

Vändrä mõisan Pärnu-maal panti *Sittik* kotussõnime Sitikuaru (*Sittiko Arro*) per-rä. Popsikotussõ nimen võisõ olla tegemist kah mařapuhmõ nimetüsegä, kuigi põhaeesti kiil tuud tähendüst tunnõ ei. Jääs üle tähendus 'sitikas' vai saksa keelest peri inemise lisa-nimi, miä olf kah Lääne-Eestin levinü. Saksa nimmi *Sittig* om tähendänü 'kombõlinõ', 'papa-go', a om olnu ka vana ede-nimi.

Perekunnanimi Sitik om antu ka 1921. aastagal Seto-maal Saadserinna nulgä Pat-tina külän, kost peri Jahim (Jefim) Sitik om mitmõ nime Sitik kandja esiesäs.

SAARÕ EVAR

RAHMANI ELO PILT

Koolipingist õkva kaitsõvåkke

Kaarna Katrin kats nädalit inne kaitsõvåkke minekit kodonurmõ veeren.

RAHMANI ELO

19aastaganõ Kaarna Katrin tund huvvi sõapidämiskunstõ vasta. Tuuperäst otsust tä õkva pääle keskkuuli kaitsõvåkke aigu tiinmä minnä. Nail päivil omgi täl Võro Kuperjanovi jalaväepataljonni minek.

Sündünü om Katrin Tarto maal, a perämädse säidse aastat eläse nä perrega Võromaal Osola lähkül. Või üteldä, et Võromaalõ tulti tagasi, selle et timä imä Kaarna Anneli om võrokõnõ. Imä om kõgõ umma kiilt tähtsäs pidänu. «Imä om miika kõik aig võro kiilt kõnõlnu, mu sündümisest saadik, egäl puul, poodin ja külän kah,» täpsüstäs Katrin.

Ku Võromaalõ koliti, läts Katrin Osola põhikuuli ja tan sai timäst piä kõrraga kodotütär. «Piaaigu kõik mu klassisõsara olli kodo-

tütäre ja mullõ paksõva huvvi üritüse ja matka, midä organisaatsioonin tetti,» seletäs Katrin tuud, kuis timä huvi sõandusõ vasta alostusõ sai. Nii oll esihindäst mõista, et pääle põhikooli lõppu Parksepä keskuuli edesi opma minnen jäi Katrin iks kodotütres Osola rühmä ja lei rühmä tegemiisin hoolõga üten. Umal perämäd-sel kodotütäre-aastagal võtt tä plaani kävvü kõigil kodotütride üritüsil ja tiinse tuuga nii hulga aktiivsusetunnõ, et oll üts Osola rühmä tegosampi.

Kaitsõvåkke minemise mõtõ om Katrinil pään tiksnü joba põhikooli aast. Nimelt käuti kodotütride ja nuurkotkidõ laagriin mitmõl kõrral kõnõlõman naise võimaluisist riigi kaitsmisõl, esieränis Kaitsõliidun ja kaitsõväen üten lüvvä. Ka Katrini mõnõl sõbrannal oll huvvi oppi riiki kaitsma, nii taa otsus aoga tull. «Algusõn tusaas mõtõ nälä peräst päähä põhikoolin, ildampa märgudi tuud valikut joba tõsitsõmpa ja mõtõ nakaas miildümä.»

Uutmisõ ja hirmu

Kaitsõväen uut Katrin kõgõ inämb laagrin käumist ja muid säänsit tegemiisi, miä kodotütäre aast tutva. Esieränis kisk tedä mõtsa, kon om inämbüs laagritegemiisi. Viil huvitasõ Katrinit ütenoppusõ, minkast võtva ossa ka välämaa liitlasõ. Tšipakõsõ pelgäs tä tuud, kas jõud niipallo juuskõ ku vaia, ja väiku hirm om tuu iin kah, kuis inemiisiga läbisaaminõ saa olõma. Kihäliidsi katsidõ ettevalmistamisõs käu Katrin mõnõ kõrra nädälin juuskman ja tege harotuisi.

Hindä triinmine om andnu Katrinil väega hää vastapidämise. Ildaaigu käve tä Kaitsõliidu Tarto malõva kestvüs-rännäkül «Tarto 24/100», kon sai 50 kilomitre distantsil kodotütride rehkendüsen kolmanda kotussõ ja lõpus käve ainukõsõ tütärlatsõna läbi ka 100kilomeetridse rännäkü.

Vaimu valmissäädmine

Päält hindä füüsilidse triinmise tege Katrin vaimsõ trenni.

Tä lugõ raamatit, maal, joonistas ja mäng pilli. Kõgõ inämb miildüse Katrinilõ seiklusraamadu, pleiätsiga joonistas tä pilte inemiisist ja värmega maal luudust. «Mullõ miildüs vesivärvega tsillokõisi lillihäiermit maal,» seletäs tä mano. Pillest mäng Katrin kitrat ja trummõ, om pruuvnu mängi ka akordionni ja flüüti.

Parksepä keskkoolin käve tä laulukoorin kah. Koorilaul vei tedä seo kevväi Umalõ Pido. Katrin hindas Umalõ Pido. Katrin hindas kogõmust korgõlõ ja lüüd, et umakeeline laulupido om tähtsä kultuuriedendäja ja noorilõ võro keele oppaja.

Päält kaitsõvåke

«Ku kaitsõväen kütüs saa, om mul plaan Tartomaalõ sõakuuli minnä. Sõapidämiskunst om valdkund, miä minno huvitas. Tahtnu tuud süvembåle edesi oppi,» paotas Kaarna Katrin tsipakõsõ ummi tulõviguplaanõ.

Parhomenko Maara: õnnõlik inemine olõmisõ kõrval om kõik muu tähtsüseldä

2. hainakuul saiva koolikatsõ läbi timahavatsil Eesti Muusiga- ja Tiatriakadeemiä lavakunstikooli sisseastjil. Üts lavakalõ sisse saanu om Põlvän sündünü ja koolitiid alostanu Parhomenko Maara, kiä and mõni päiv päält sisseaamist Umalõ Lehele väiku intervjuu.

Kuis tull Sul huvi tiatri vasta?

Nigu pauk selgest taitvast! Määnestki kimmäst alostuspunkti om mu tiatriarmastusõlõ rassõ löüdä: ütäl aol seo lihtsäle tull ja inne ku viil arvogi sai, olli joba uma henge tiatrikuradilõ maaha mõõnu.

Määndse olli lavakooli sisseastmisõ katsõ?

Ekämuudu vahva ja põnõva! Verd oll, hiki viil inämb ja pisarit vähembält vahtsõ Ülemiste järve jago. Hindamalda elokogõmus, soovita lämmäle!

Küsse RAHMANI ELO

VIISITAMÕ ERE PILT

Värski lavakooli tudõng Parhomenko Maara.

Mis Sust nüüt edesi saa?

Looda, et ku ma suurõs kasu, saa must õnnõlik inemine. Kõik muu ammõdinimetüse omma seo tiitli kõrval tähtsüseldä.

Lihtsä ja selge sõnumi häste vällä valitun mängupaigan. Käveni latsiga kaeman võrokeelist etendüst «Rongirüüv». Mille saiva väiku poiskõsõ kah üten võetus? Tuuperäst, et maailma asjust tulõ kõnõlda.

Mi kambalõ etendüs miildü. Olli hää näütlejätüü, Rahmani Jani ja Ilvese Aapo häste kokko kiroto tekst, Meistri Erki kiroto ja Vokaalansambli -7 puult üles võedu laulu. Lihtsä ja selge sõnumi tuli esieråle häste vällä valitun mängupaigan – ilu, valu, salahuisi ja inemiisi unistuisi kütümise paik mõts.

Aiteh, Miksteater ja lava pääle säädjå Tootsi Kristo! Etendüst mängitäs nika ku 14. hainakuuni. Tasus varramba paiga pääle minnä ja ka muusõumin ümbre kaia.

LAUBE KADRI jutt ja pilt

Puul suvvõ huuga läbi?!

Keväjelt, viil parõmb talvõl om alasi hää plaani petä ja lubaduisi anda, kohe suvõl minnä ja medä tetä jovvat. Aga jo maikuul nakas tunduma, et tuud peris vapa aigu om hõel löüdä ja päävä, nädäli ja kuu tükise nigu võitsi juuskma. Lilli nii aian ku niidu pääl lätsi ka tinavasta hariligust varõmb häitsemä. Es olõ aigu pojengel ega jasmiinel jaaniaigu uuta ja põdrakanep ja angõrpist omma jo ammu unõtanu, et neide aig oll vanastõ augustin. Kuldnoka petti edimetsi pesätäüsi latsi leeripitu jo juuni algusõn. Külh oll nuid lindamise ja laulmise hafutajaid aian puhmõ vahel hulgasnõ!

Sääne ruttamine loodusõn pand inemiisile ka nigu utsi pääle. Mõtõldas mitu nädalit ette, kohe minemä peat ja tahat ja mea tetä tulõ ja tahat, ja sis

tunnuski, et varsti jaani käen ja ei jovva kauõmbadõ sugulaisile küllä ega mitmalõ kontserdile ega näitemängulõ, mille pääle talvõl mõtõldi.

Nuil, kiä pümmembäl ja külmembäl aol rahvamajja laulu ja tandsu hafutaman kävve, oll Mõnistõ kandin õkva tuli hanna alh jo keväjest saadik, külh naabride, külh valla pidul. Vanõmbõide inemiisi esitegemisele pand rasvadsõ punkti jaanieelne aig, ku katõ nädäliga kolmõl suurõl pidul kütüs sai. Tuu viimäne, Lõuna-Eesti uma, mea Viljandin peeti, jääs viil armõdu häste miilde, aga minkperäst, tiidvå ennegi nuu, kiä sääll olli. No vähämbalt oll, mink üle tagasi sõitõn bussin irvitä, ja naar pedi õks tublistõ tervüst parandama!

Aga tuud, mea meele pikäs aos hääs tege, om Mõnistõn suvõ edimätsel poolõl juhtunu peris pallu.

Latsi kaitsmise päivä, medä põra soovitõdas ennegi latsi

NÕLVAKU KAIE PILT

Pedäjekoorõst paadikõisi tetti kooli laagrin mitman rühmån, kõgõ tsillõmbõist kõgõ suurõmbõidõni.

päaväs kutsu, peeti Mõnistõ pargin nii uhkõdõ, et kavvõmbast tullu külalitse tunnisti peräst, et naa saie hään mõtõn kadõlikus. Üte perhe liinast tullu latsõ olli tahtunu ennegi siia järve tsuklõma tulla, a es

talda enne õdagut kodu minnä, nii vahva ja huvitav oll.

Mehkamaa noorõ imä ummi latsiga, kedä Rõõmurulle nime all teedäs, olli löödünü pallu abiliisi ja toetajaid ja muiduki ka esi tuu pühapävä hääs

kõvastõ tüüd rabanu. Latsilõ pakuti armõdu pallu meelelahutust ja süvvä-juvva oll ka küländ. Ja küläliisi oll kokku päält 300!

Mõnistõ kooli laagri mõni päiv ildamb Ähijärve veeren oll mu meelest niisama hääd kadõlikkust väärt. Opõtaja olli enne kõvva mõttõtüüd tennü, et katõ päävä sisen kelgi ikäv es naka ja tarkust kah õks manu tull. Oppi ja hafuta, meisterdä ja mängi sai vaban loodusõn ja vähämbail oll arvada edimene kõrd telgin maada. Tsuklõmine oll muiduki tuu preemia, minkperäst ülesannõtõga hoolõn olti ja mink kohta alasi üle küüsti, et kas õks saat. Muiduki sai, ilm illus ja Ähijärv parast muudu lämmi.

Mehkamaa kultuuriseltsi kõrraldõt jaanipidu Karisõõdi pargin om alasi ollu üts õigõ uma rahva pidu, nii ka tinavasta. Annõtuisi najal püüsüs ta elun ja konagi ei pea kahjatsõma, et tultus sai. Oll pal-

gat tantsupillimiis, palli uhkõ tuli, kõrraldõdi suurõmbõilõ ja tsillukõisile latsilõ muru pääl mängõ ja esini uma rahvamaja vanõmba ja noorõmba tegijä. Armõdu hää miil oll nätä noorõmbõidõ tandsjeide esinemist. Naide rühm naksi talvõl hafutama ja naa olli no edimäist kõrda publiku iihn. No külh oll illus kaia!

Suvõ tõnõ puul om viil iihn. Vast tegünes no enämb säänest aigu, ku saat esi küllä minnä vai kauõmbast küläliisi vasta võtta: kohustusõ ja tallitusõ enämb nigu kontrolli alh. Jagus ka näütemängõ ja kontserte, esiasi, kas om vaija vääga kauõdõ kõkõ kaema joosita. Hää om mõnõl vagatsõl õdagul ka peris tasaligult umaette istu, tsirkõ kullõlda ja hääd miilt tunda, et kõik om viil tük aigu hallas, lämmi ja ka küländ valgõ. Päaväkene paistus jo külh tõistmuudu, nigu tõsõ nulga alt, aga ei olõ viil väsinü.

NÕLVAKU KAIE

KOHA LENNA TSEHKENDÜS

Trehvämine mõtsaeläjidega

RAHASEPÄ MARIA

Seo lugu johtu sis, ku olli viil lats, kohki 1960. aasta-ga paiku. Mi perreh olf viis last ja ma elviimäne. Kafah käümä naksi ma jo viieaastadsõlt. Hummogu varra aeti üles. Rõivakõsõ sälgä, pastlakõsõ jala otsa, vitsakõnõ peio, leeväpala karmanihe. Nii ma sis olligi päämine kafus keväjäst sügüseni.

Õga sis tuul aol olõ-s kafa-koplit, nigu parhilla om. Ümbre kodo kolhoosi rüäpõllu, tõõsõl puul suur mõts, kõrval võsuga niit ja suu. Ummi kodoeläjidega – kats lehmä, lamba, vasik – saie olla kodo lähkoh. Kafaga olli kas mõtsa veereh vai niidü pääl võsu seeh. Väikokõist last saaki-s kavvõmbalõ saata.

Hõste om meeleh, hummogu hain viil kastõlikõ, jalakõsõ saiõ häämes, naksi külmämä. Hirm olf kah suur, õt lehmä õi läässi kavvõmbahe mõtsa. A päävä pääle lätõ lämmämbäs.

Mu kodokandih olf pallo

hussõ. Põllu veereh olli suurõ kiviunigu, niisamatõ mõtsa viirde veetü suurõmba kivi.

Pääväpaistõl tulli hussi peesütämmä. Kivi pääle julgus istugi. Ka mõtsa veereh olf hirm, õt mitte pääle astu. Päävä joosul võisõ trehvädä nägemä säidset hussi.

Siiämaani pelgä näid, esiki televiisorist taha-i näid kaia. No, vanõmbah iäh pelgä kävvü mõtsah siini ja marjo korjamah.

Ku ma olli jo 12–13aastaganõ vai veidõ vanõmb, lätõsi kafaga kotost paar verstä kavvõmbahe. Jõudsõgi kafaga mõtsatsihi pääle, miä olf viis-kuus meetrit lağa ja hõste sirgõ. Katõl puul tsihti kasvi noorõmb kõomõts. Kafakõnõ nosisi rahumeeli ilosat madalat haina. Esi hoiõ silmä pääl, õt kodoeläjä lääsi-i mõtsa. Ütekõrraga: midä ma näe. Mõtsast tulõ vällä üts suur sarviga pödõr, sis tõõnõ, kolmas, neläs, viies, kuvvõs. Jäiväki mõtsatsihi pääle saisma ja kaema. Põdra olli minost pia kümme meetrit kavvõmb-

bah. Ei mäletä, kas ma hirmu tundsõ vai mitte. Saiis üte kotsõ pääl nigu tulp, julgus liigutagi. Ka põdra saiis tükktukk aigo ja kaie meid. Mõnõ ao pärast naksi põdra üteviisi mõtsa tagasi minemä, sinnä, kost vällä olli tulnu.

Ma sis kääni kafakõsõ hilla-keisi süvveh kodo poolõ mine-mä. Tuu mõtsatsihi pääle ma kafaga kunagi inämp õs lää. Seo pilt – trehvämine põtruga – om mul täämbädse pääväni silmi iih. Edespidi kafah ollõh vai muido olõ-i põtruga inämp kokko trehvänü.

Ütskõrd sügüse poolõ olli ma kafaga niidü pääl, ümbretsõõri võsu. Kuna võsuh olf parõmb hain, sõs lehmä tüke kõõ sinnä süümä. Ütekõrraga jäie lehmä saisma ni lamba ja vaska ütekuuh. Mullõ tundu, õt susi olf kafa lähkoh. Ma esi kül seokõrd õs trehvä sutt nägemä. A hirm olf õks pallo suur. Midä tuu lats katõ palla käega tetä saa, õt kodoeläjit kaitsa.

A ildampa sügüse, ku lehmi inämp vällä lasta-s, lasti lamba õks kesäpõllu pääle kõrras-

ki nosima. Kodoaknõst näie, ku susi juusk lambidõ mano. Joostõh lätõsi vällä ja naksi rüükmä. Kodopini nakaõ kah haukma. Susi saie õks ütele lambalõ hamba sisse lüvvä. Lammast ar viiä õs saa, a eloluuma timäst kah saa-s inämp. Pääle tuud lasta-s lambit kah inämp kodo lähkohe vällä süümä.

Parhilla omma ao pallo muutunu. Latsõ saava kodo- ja mõtseläjit näta kas eläjäaiah vai raamatist pilte päält. Mu latsõpõlv olf tõistsagamanõ, illos. Om, midä miilde tulõta ja kõnõlda. Latsi opati tüüd tegemä, juhatõdi elotiile. Latsi tüüs olf õks aiavilä kitskmine, tsiahaina kakminõ ja tseetskaga piinüs tsagaminõ. Kävvü mõtsah marjo ja siini korjamah.

Ma olõ väiga tenolik ummilõ vanõmbilõ. Esä jäie pääle imä traagilist surma ütsindä viit väikeist last kasvatama, koolitama, elotiile saatma. Olõ tuhandõst tenolik umalõ ülihüäle, hoolitsõvalõ ja targalõ esäle.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst

Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Autujuhiluba prantsusõ keelen

Kuvvõkümnendide aastidõ lõpun, säitsmekümnendide algusõn olli Võrol väega hinnan asaarastajidõ autujuhilua saamisõ kursusõ. Tõisi hulgan lätõ sinnä õdagukooli direktri Õitse kah.

Noore mehe, kes kursuisi tei, olli kah õdagukoolin käünü. Nä tundsõ Õitset ja tiidsevä, et tehnikaga tundminõ täl esieranis laabsa ei olõ. A mehe mõtli, et kül tä jaku saa.

Õitse esäkodo olf Süvähaval, sinnä ta sõitsõ riiditi küllä. A sügüse lätõ ilm varra püm-

mes. Nii jäi Õitse joba kümme-kund kilumeetrit liinast vällä pümme kätte. Tä tahtõ autolõ tulli palama panda, a es mäletä, kuis tuu käü.

Tä sõitsõ tii päält kõrvalõ kardokavirkside vaihõlõ. Joba tull majaperemiis kah, veskimiis Ahman. Küsse, mis provval murõt. Õitsõ üteli, et tä ei mõista autul pümmega tulli palama panda. Ahman tegi asä kõrda. Õitse pukõrd hindä suurõ tii pääle. Ahman küsse, kas provvakõsõl juhiluba ülepää om.

«Mis ei olõ, kogoni prantsusõ keelen,» kostõ Õitse uhkõlt.

TOSSU TILDA

Latsilõ

Vastus saada
üte nädäli joosul
meiliaadressi pääle
latsinukk@umaleht.ee
vai postiga:
Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ
kirja uma nimi, vannus
ja kimmähe ka
postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas
vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva
Võro instituut
ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus:
säitsmevelistepäiv.

Avvohinna saa
RÄHNI LIISE (14) Tartost.

Kae' pilti ja märgi', kas lausõ' om õigõ vai võlss? Mitu õigõt ja mitu võlssi vastust sait?

1. Kass om verevät karva. õ v
2. Kassi edekäpä' omma' musta'. õ v
3. Kassi üts silm om kinni'. õ v
4. Kassi hand om täveste õgõv. õ v
5. Kassil om valgõ söõgikauss. õ v
6. Kassi kotsil om eeletripirn. õ v

7. Hiire mõlõmba' kõrva' omma' terävä otsaga. õ v
8. Hiire üts silm om tõist suurõmb. õ v
9. Hiire nimi om Kitty. õ v
10. Hiire kats käpäotsa omma' verevät'. õ v
11. Hiire ja kassi tarõ sain om jutlinõ. õ v
12. Hiir om kassist üllenpuul. õ v

PILDI TSEHKEND SAARÕ HILDA MARIN (9).

Muda Mari pajatus

Suvinõ rohekäänähtüs

Ma kuuli raadiost, et seo aasta seivä inemise jaanipääväl ter-vüsele parõmbit süüke. Küdseti veidemb tsialihha, a inämb kanna ja aidvilju. Nigu vanal aol. Mi olõmi är unõhtanu, et eestläse omma vana küdsäjä rahvas. Mis tuu küdsekardoh-kidõ tegemine muud olf ku üts mõnnus grillipido.

A jaanikuu om sälatakah ja süümine om toonu üteh peris rohilidsõ käänähtüse mi söõgi-

lavva pääle kah. Sibulavarrõ, kurgi, herne, salat, till, suvõkürvits. Vaeldudõs värski kardoh-kas kah mano. Võit kiitā vai hütsi sisse küdsämä panda, saat latsõpõlvõ maiku tunda. Ku tahat väarmi mano panda, sõs võit verevät käänähüst kah pruuvi: maaska, vabarna, tomadi, hõragu. Ja kõgõ tähtsäm – ku kõik tuu om uma käega umast aia-st võtta, sõs olõ mitmõkõrdnõ võidumiis. Aiatüü om hää nii iholõ ku hengele.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 9 €, 12 kuud – 18 €, e-arvõ püsिमassuleping 1 € kuun.

Telli saa ExpressPostist:
tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.